

**КОМПЛЕКСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЛЕМІННОЇ ЦІННОСТІ САМЦІВ
СРІБЛЯСТО-ЧОРНОЇ ЛИСИЦІ**

О.В. Корх

Інститут тваринництва НААН

У статті надано комплексну характеристику племінної цінності самців сріблясто-чорної лисиці, якості їх потомства та визначено кращих із них для подальшого використання у стаді як родоначальників нових ліній. Встановлено, що використання плідників лінії № 635, як поліпшувачів комплексу продуктивних ознак, дасть змогу покращити живу масу, розмір, якість опушення та забарвлення у одержаного від них потомства. Самці лінії № 739 забезпечують поліпшення якості опушення, живої маси та довжини тулуба, тоді як плідники лінії № 843 сприяють покращенню лише забарвлення хутра та якості опушення.

***Ключові слова:** стать, якість, використання, продуктивні ознаки, жива маса, якість опушення.*

Вступ. Серед різноманітних методів поліпшення селекційної роботи в стаді одне з провідних місць займає оцінка плідників за якістю потомків, яка є найбільш надійним способом визначення їх племінних якостей. Вона дає змогу виявити кращих у племінному відношенні плідників, які при підборі до них рівноцінних самиць здатні давати високоякісне потомство, краще порівняно з потомством інших плідників і середніми показниками по стаду [3].

У сучасній практиці звірівництва в більшості випадків для племінних цілей використовують самців-плідників, яких оцінюють лише за власною продуктивністю і походженням. Але така оцінка не в повній мірі відображає племінні якості плідників, оскільки не завжди високопродуктивні батьки дають рівноцінне й продуктивне потомство [5].

Разом із цим, нераціональне використання кращих тварин за результатами оцінки самців-плідників та зниження вимог до добору молодняку для племінного використання є негативним чинником, що стримує селекційний процес [1, 2].

Тому комплексне вивчення показників росту, розвитку, відтворювальної здатності та якості хутра у різних самців, а також ступінь успадковування цих властивостей потомками дасть змогу дати повну характеристику їх племінній цінності [6], що й стало підставою для проведення досліджень.

Мета роботи оцінити самців-плідників сріблясто-чорних лисиць за власною продуктивністю і якістю потомків, установити тривалість їх племінного використання та визначити родоначальників нових ліній.

Матеріали та методи досліджень. Роботу виконували на поголів'ї сріблясто-чорних лисиць (70 самців-плідників та 230 дочок) АТ „Утківське відгодівельне господарство” Харківського району Харківської області.

При індивідуальному бонітуванні на різних ділянках тулуба звірів: спині, боках та черевці візуально оцінювали якість волосяного покриву відповідно до прийнятої у звірівництві інструкції [4]. Щільність, шовковистість, пружність волосяного покриву – перевіркою на дотик. За одержаними балами при оцінці окремих ознак (розмір і будова тулубу, забарвлення та якість опушення) визначали комплексний клас.

Живу масу звірів контролювали шляхом індивідуального зважування їх на вагах до ранкової годівлі і поїння. Екстер'єрні особливості будови тулуба установлювали за лінійними промірами довжини – від кінчика носа до кореня хвоста.

Мінливість значень селекційних ознак визначали за допомогою коефіцієнтів варіації.

Первинний цифровий матеріал опрацьовували методами варіаційної статистики за використання персонального комп'ютера і пакету базових прикладних програм Microsoft Excel.

Результати досліджень. Генеалогічний аналіз стада сріблясто-чорних лисиць звірогосподарства дав змогу виявити п'ять ліній, які мають племінне значення і різняться між собою як за кількісним, так і продуктивним складом: № 627, 635, 743, 739, 843. За кількісним складом плідників найбільшу питому частку займає лінія № 739 – 34,8 %, а найменшу лінія № 743 – 4,4 %. Інші лінії в структурі стада займають: № 843 – 21,7 %, № 627 – 20,3 %, № 635 – 18,8 %.

Проведений аналіз даних за роками племінного використання самців-плідників в стаді дав змогу визначити тривалість їх продуктивного використання. Так, найдовше в стаді використовувались самці лінії № 843 (5,9 років); найменше № 743 (4,0 роки), але слід зазначити, що ця лінія в структурі стада займала найменшу питому частку. Інші лінії за цим показником розподілились наступним чином: лінія № 627 – 5,4 роки; № 739 – 5,0; № 635 – 4,8 роки.

Шляхом вивчення матеріалів первинного зоотехнічного і племінного обліку звірогосподарства, а також результатів визначення показників власної продуктивності самців-плідників для племінного використання як родоначальників нових ліній відібрано три особини, які за комплексом ознак при бонітуванні відповідали вимогам класу еліта. При цьому, за результатами оцінювання власної продуктивності 68 % плідників звірогосподарства відповідали класу еліта і лише 32 % – першому. Середній показник живої маси звірів звірогосподарства, віднесених до класу еліта, становив – 7,1 кг, I класу – 6,9 кг; довжина тулуба, відповідно – 76,2 і 75,2 см.

На підставі одержаних результатів щеніння самиць провели додаткову оцінку цих плідників за якістю потомства, яку здійснювали шляхом порівняльного аналізу і співставлення параметрів продуктивності дочок із ровесницями та відхилень цих показників від середніх значень по стаду звірогосподарства. Основними ознаками оцінки самців-плідників за якістю потомства було визначено: живу масу, довжину тулуба, плодючість самиць.

АГРАРНИЙ ВІСНИК ПРИЧОРНОМОР'Я Вип. 71-2.2014 р.

Аналіз визначення показників росту і розвитку дочок, вцілому по звірогосподарству свідчить, що їх жива маса в середньому становила $4,89 \pm 0,04$ кг, довжина тулуба – $67,93 \pm 0,20$ см, але між дочками окремих ліній мали місце деякі відмінності як за живою масою, так і довжиною тулуба. Кращі показники живої маси виявлено у дочок, батьки яких належали до ліній № 843 ($5,01 \pm 0,09$ кг) і № 743 ($4,95 \pm 0,04$ кг), у той час як у ровесниць ліній № 635 і 739 цей показник виявився на рівні середнього по стаду звірогосподарства.

Варто вказати, що самці-плідники мали вплив й на довжину тулуба їхніх дочок. Так, довжина тулуба у дочок самців-плідників ліній № 635 і № 843 була майже однаковою, відповідно: $68,53 \pm 0,58$ см і $68,06 \pm 0,36$ см, а цей показник у ровесниць ліній № 627 і № 739 виявився близьким до середнього значення по стаду звірогосподарства: $67,90 \pm 0,61$ см і $67,75 \pm 0,30$ см.

У ході проведених досліджень встановлено, що показники живої маси дочок навіть за близької або однакової її величин суттєво не різнились між собою за довжиною тулуба та показниками плодючості. Вищі показники плодючості, порівняно з середніми даними по стаду, мали дочки, батьки яких належать до лінії № 743 ($5,83 \pm 0,55$ голів) і № 843 ($5,48 \pm 0,22$ голів). Звертає на себе увагу те, що хоча показники плодючості у дочок лінії № 743 були вищі, їх питома частка серед усіх оцінених дочок становила лише – 1,7 %. При цьому, в цій лінії не було виявлено жодної дочки, яка б за комплексним балом за живу масу і довжину тулуба була оцінена вище 5 балів. Тоді як у самців-плідників ліній № 627, № 635, № 739 № 843 частка таких звірів становила, відповідно: 13,3 %; 11,8 %; 10,6 % і 6,6 % від загальної чисельності оцінених особин.

Крім того провели аналіз якості потомства самців-плідників п'яти оцінених генеалогічних ліній за основними господарсько-корисними ознакам. За кожною ознакою розраховували середній бал (табл. 1).

У процесі опрацювання матеріалу й даних бонітування встановлено стійку перевагу за комплексом ознак самців лінії № 635, які оцінені як покращувачі. Середній бал за якість опушення їх потомків був вірогідно вищим ($P < 0,05$) ніж у потомків ліній № 739 і № 843.

Середня оцінка за розмір і живу масу потомків цих ліній була вища, відповідно на 5,6 і 6,4 % порівняно з ровесниками лінії № 743. Потомки самців лінії № 627 хоча й мали найвищий середній показник за якість опушення, але забарвлення, розмір і живу масу у них було оцінено нижчим балом за середні значення цих показників у середньому по стаду звірогосподарства.

Середнє значення бальної оцінки за забарвлення у дочок самців лінії № 739 виявилось вищим на 1,2 % ніж у ровесниць лінії № 635 та на 2,9 % – від ровесниць

Якість потомства різних генеалогічних ліній самців-плідників

Номер лінії	Кількість самців у лінії, голів	Кількість оцінених дочок, голів	Середній бал у молодняку за:					
			розмір і живу масу		забарвлення		якість опушення	
			M±m	Cv	M±m	Cv	M±m	Cv
627	14	34	4,75±0,27	25,44	4,70±0,11	10,00	5,00±0,00	0,00
635	14	25	5,00±0,22	16,90	4,93±0,07	5,23	5,00±0,00*	0,00
739	24	112	4,75±0,14	23,58	4,99±0,05	8,18	4,93±0,03	5,38
743	3	4	4,50±0,50	15,71	4,50±0,50	15,71	4,50±0,50	15,71
843	15	55	4,79±0,14	16,31	4,85±0,06	7,51	4,88±0,06	6,79
У середньому по стаду звірогосподарства			4,78±0,09	21,33	4,90±0,03	8,32	4,93±0,02	5,30

Примітка. *p<0,05.

лінії № 843. Однак, середній бал за якість опушення у них знаходився на рівні, а за розмір і живу масу, нижче рівня середньої їх величини по стаду звірогосподарства.

Висновки

Доведено доцільність оцінки самців за якістю потомства за результатами якої обґрунтовано, що плідники лінії № 635 за комплексною оцінкою (розмір, жива маса, якість опушення і забарвлення) є покращувачами. Тоді як самців лінії № 843 слід використовувати в напрямі покращення забарвлення хутра та якості опушення, а плідників лінії № 739 – для поліпшення якості опушення, довжини тулуба та живої маси.

Аналіз самців п'яти ліній дав змогу визначити родоначальників із числа яких для закладки нових ліній відібрані плідники, котрі характеризувались високою якістю волосяного покриву, доброю відтворювальною здатністю і мали високий вихід типового молодняку: з лінії № 635 – самці-плідники № 221, 211; з лінії 843 – самець № 249.

Література

1. Берестов В. А. Звероводство / В. А. Берестов // „Лань”, 2002. – 476 с.
2. Blomstedt L. Pelage cycle blue fox: a comparison between animals born early and late in theseason / L. Blomstedt // Acta agr.scand. Sect / A. – 1998. – Vol. 48, N 2. – P. – 122–128.
3. Ильина Е. Д. Звероводство // Е. Д. Ильина, А. Д. Соколев, Т. М. Чекалова, Н. Н. Шуმიлина // „Лань”. – 2004. – 293 с.

4. Інструкція з бонітування норок, лисиць, песців, тхорів, єнотовидних собак, нутрій кліткового розведення. Інструкція з бонітування кролів. Інструкція з ведення племінного обліку в звірівництві та кролівництві. – К. – 2003. – 84 с.
5. Клеточное содержание норок, лисиц, соболей, песцов, нутрий и кроликов. – Сб. науч. тр. – Т. № 29. – М. – 1983. – 265 с.
6. Wierzbicki H., Zwolinska-Bartczak I., Zuk B. Genetic parameters of conformation and coat traits in fox (*Vulpes vulpes*) population / H. Wierzbicki, I. Zwolinska-Bartczak, B. Zuk // J. appl. celet. – 1999. – Vol. 40, N 3. – P. 211–217.

Корх А.В. Комплексная характеристика племенной ценности самцов серебристо-черной лисицы

В статье даны комплексную характеристику племенной ценности самцов серебристо-черной лисицы, качества их потомства и определено лучших из них для дальнейшего использования в стаде как родоначальников новых линий. Установлено, что использование производителей линии № 635, как улучшателей комплексу продуктивных признаков, позволит улучшить живую массу, размер, качество опушения и окрас у полученного от них потомства. Самцы линии № 739 обеспечивают улучшение качества опушения, живой массы и длины туловища, тогда как производители линии № 843 способствуют улучшению только окраска меха и качества опушения.

Ключевые слова: пол, качество, использование, продуктивные признаки, живая масса, качество опушения.

Korh A. V. Complex characteristics of breeding values of males silver-blook foxes

The article provides a comprehensive description of the breeding value of male silver foxes, the quality of their offspring and determine the best of them for later use in the herd as the founders of new lines. It was found that the use of sires line № 635, as improvers of complex production traits will improve body weight, size, quality and color of pubescence in the resulting offspring from them. Males of line № 739 provide a better quality of furs, live weight and body length, while producers of line № 843 only help to improve the quality and color of the fur.

Keywords: sex, quality, use, productive signs, live weight, quality of pubescence.